

SKAIDROJUMS PAR AUGU AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻIEM

Kas ir augu aizsardzības līdzekļi?

Kurš lemj par atļaujām?

Kurš ir atbildīgs par lietošanu?

Kā augu aizsardzības līdzekļus lietot droši?

Uzzināt!

KAS IR AUGU AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI?

Augu aizsardzības līdzeklis aizkavē, iznīcina vai kontrolē kaitīgu organismu ("kaitēkli") vai slimību.

Augu aizsardzības līdzekļus (AAL) izmanto lauksaimniecības nozarē, savukārt biocīdus izmanto nelauksaimnieciskiem nolūkiem. Turpmāk runāsim par augu aizsardzības līdzekļiem.

KĀPĒC AUGU AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI?

Kopš seniem laikiem lauksaimniecībā kultūraugus aizsargāja pret kaitēkļiem un slimībām.

Jau seno romiešu un grieķu laikos augu aizsardzībai tika izmantotas ķīmiskas metodes. Mūsdienās ir izstrādāts ļoti plašs sintētisko produktu spektrs, lai veicinātu drošu, mērķtiecīgu un efektīvu kultūraugu kaitēkļu un slimību kontroli.

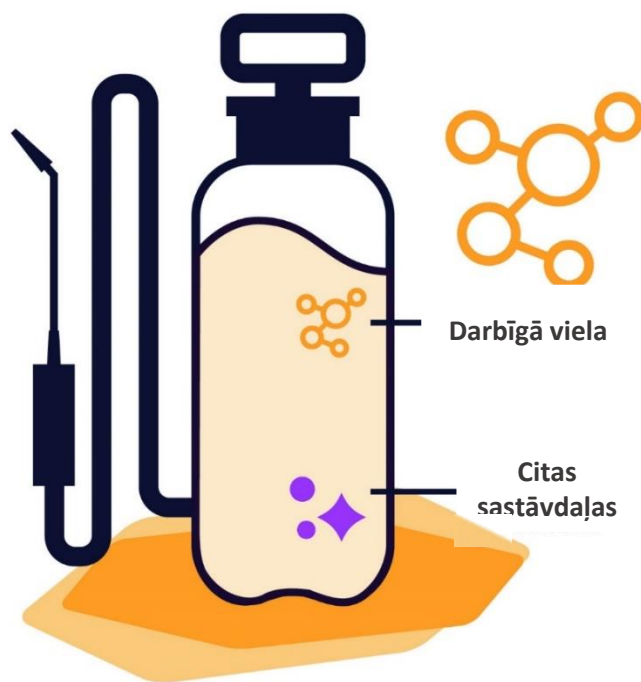
Pēdējos gados papildus mikroorganismiem un citiem alternatīviem produktiem ES tiek apstiprināts arvien vairāk zema riska augu aizsardzības līdzekļu.

Augu aizsardzības līdzekļiem (ķīmiskiem un neķīmiskiem) ir būtiska loma pārtikas ražošanā. Pat bioloģiskajā lauksaimniecībā ir atļauts lietot noteiktu klāstu augu aizsardzības līdzekļu.

Prognozes liecina, ka līdz 2050. gadam būs nepieciešams palielināt kopējo pārtikas ražošanas apjomu aptuveni par 70 %, salīdzinot ar 2005./2007.gadu, jo iedzīvotāju skaits pasaulē pieaugšot līdz 9,1 miljardam.

KAS IR DARBĪGĀ VIELA?

Darbīgās vielas ķīmisko vielu vai mikroorganismu veidā ir būtiskas augu aizsardzības līdzekļa sastāvdaļas, kas ļauj produktam veikt savu funkciju.

Augu aizsardzības līdzeklis ir galaprodukts, kas nonāk tirgū. Līdzās vienai vai vairākām darbīgajām vielām AAL parasti satur arī citas sastāvdaļas, kas palīdz palielināt tā efektivitāti un labāk aizsargā augu, kuram to lieto.

APSTIPRINĀŠANA & ATĻAUJA

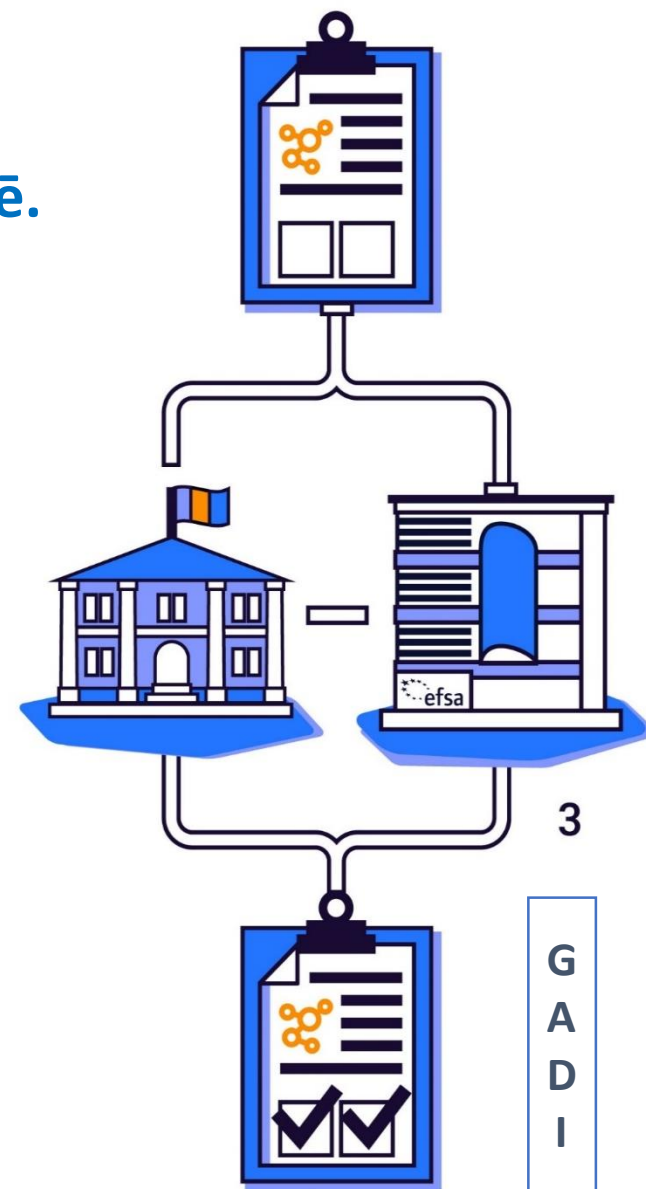
ES augu aizsardzības līdzekļu likumdošana ir stingrākā pasaulē.

Šo dokumentu izvērtēšanu pēc tam kopīgi veic

- valsts iestādes ES dalībvalstīs;
- Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA).

Darbīgo vielu apstiprina Eiropas Komisija tikai pēc stingra un ilgstoša (> 3 gadu) zinātniski pamatota novērtējuma, lai panāktu tās drošu lietošanu. Šajā nolūkā ir jāiesniedz pilnīga pētījumu dokumentācija, kas ietver visaptverošas datu prasības, kuras noteiktas ES līmenī ar īpašiem noteikumiem.

Kopējais process ietver divus posmus: vispirms tiek veikts novērtējums un iespējamā darbīgās vielas apstiprināšana ES līmenī, pēc tam - dalībvalstu veiktais gala produktu novērtējums un atļaujas piešķiršana. Dati par apstiprinātām vielām un apstiprinātiem produktiem periodiski tiek pārskatīti, lai atspoguļotu zinātnes attīstību vai kad vien nepieciešams.

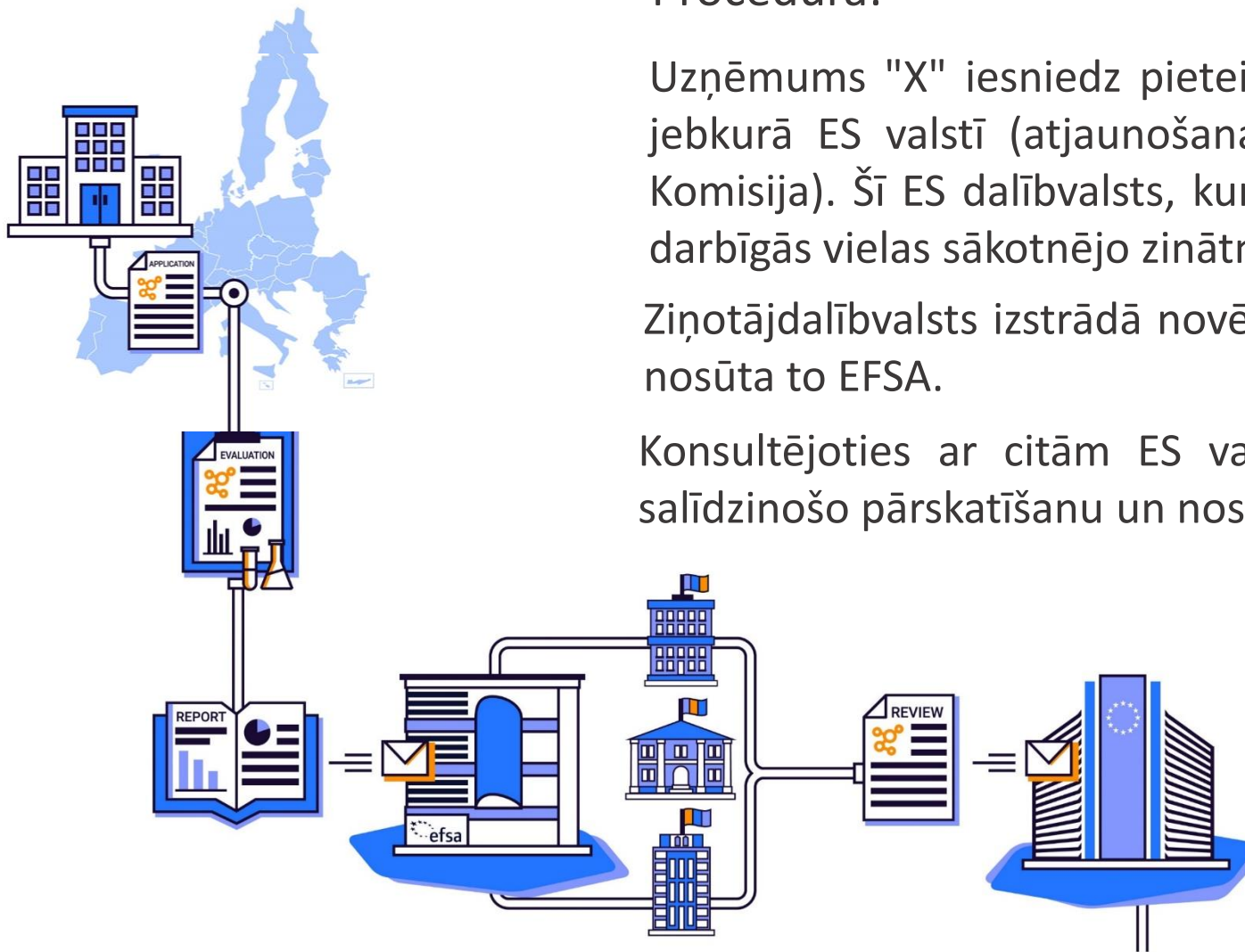
KĀ TAS NOTIEK?

Procedūra:

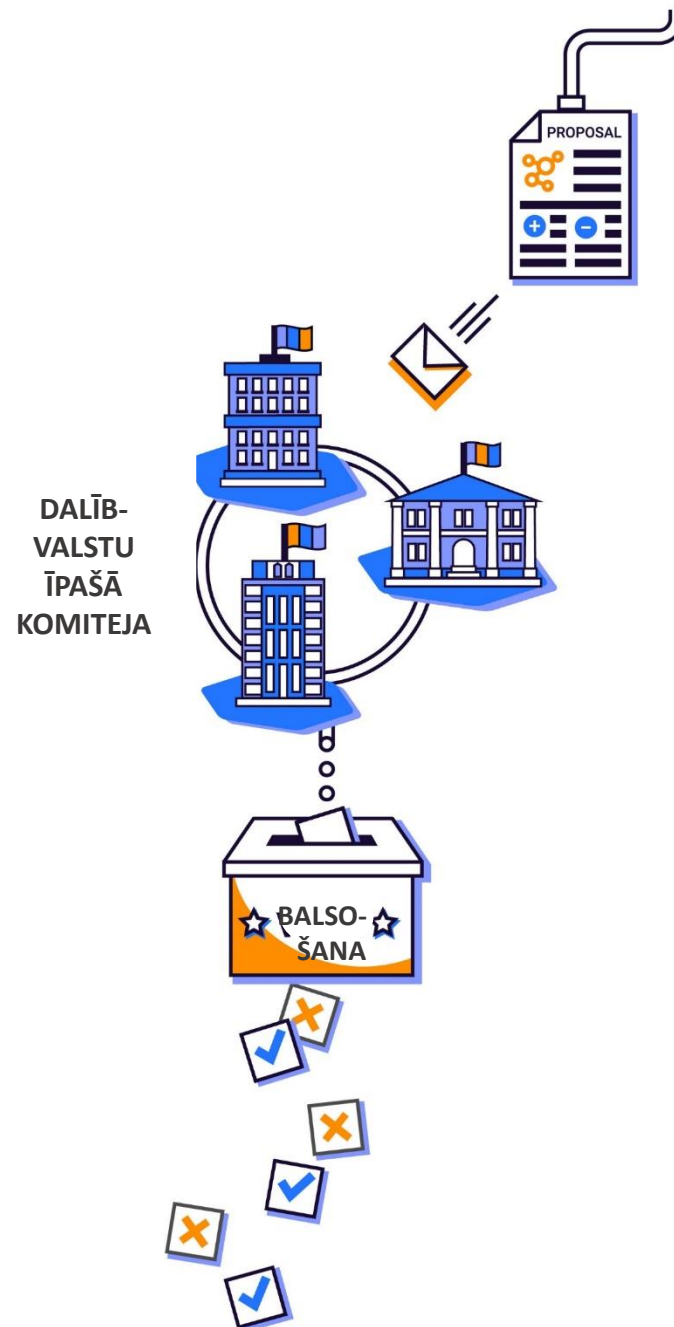
Uzņēmums "X" iesniedz pieteikumu darbīgās vielas "Y" apstiprināšanai jebkurā ES valstī (atjaunošanas/ pārskatīšanas gadījumā valsti izvēlas Komisija). Šī ES dalībvalsts, kuru sauc par ziņotājdalībvalsti, uzdod veikt darbīgās vielas sākotnējo zinātnisko un tehnisko novērtējumu.

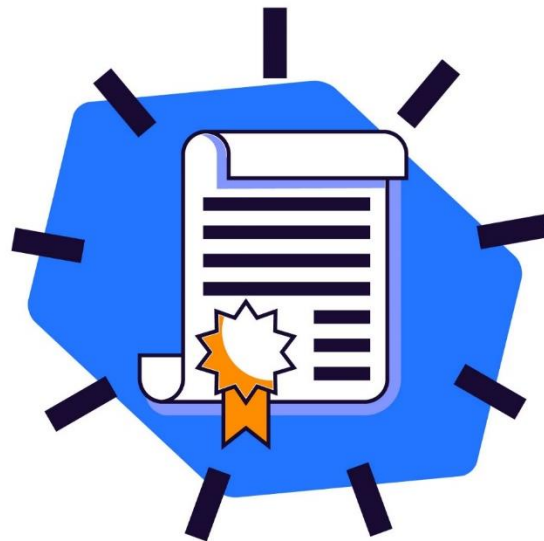
Ziņotājdalībvalsts izstrādā novērtējuma ziņojumu darbīgajai vielai "Y" un nosūta to EFSA.

Konsultējoties ar citām ES valstīm, EFSA veic novērtējuma ziņojuma salīdzinošo pārskatīšanu un nosūta savus secinājumus Eiropas Komisijai.

- Pamatojoties uz EFSA pārskatu, Eiropas Komisija iesniedz priekšlikumu apstiprināt vielu "Y" vai ne.
- Regulatīvā komiteja, kurā ir visu ES valstu pārstāvji, balso par Komisijas priekšlikumu par darbīgo vielu "Y".
- Ja kvalificētais balsu vairākums (55 % ES valstu, kas pārstāv vismaz 65 % no kopējā ES iedzīvotāju skaita) balso par labu ierosinātajam priekšlikumam, Komisijai tas jāpieņem.
- Ja kvalificētais balsu vairākums balso pret (negatīvs viedoklis), Komisija lēmumu nevar pieņemt.
- Ja nav kvalificēta vairākuma par vai pret ("nav atzinuma"), Komisija var pieņemt projekta uzmetumu.

Pēc tam kad Komiteja sniedz pozitīvu atzinumu, Komisija pieņem lēmumu un publicē regulu, ar ko apstiprina vai aizliedz aktīvo vielu "Y". Ir iespējams arī apstiprinājums ar ierobežojumiem.

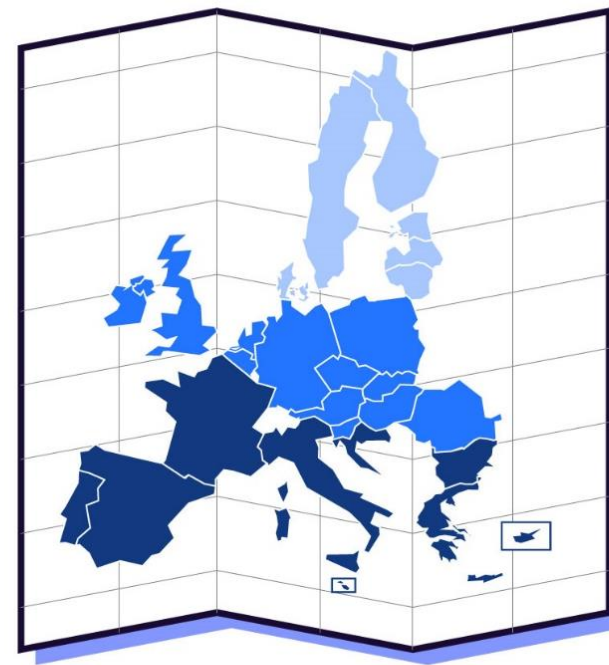
Jaunu darbīgo vielu parasti apstiprina maksimāli uz 10 gadiem,
bet atjaunoto apstiprinājumu var piešķirt līdz 15 gadiem.

Lai augu aizsardzības līdzeklis nonāktu tirgū, ir nepieciešams saņemt tās ES valsts atļauju, kurā tas tiks izmantots.

Augu aizsardzības līdzeklis var saturēt tikai apstiprinātas vielas. AAL atļauju saņemšanai ES ir iedalīta 3 zonās:

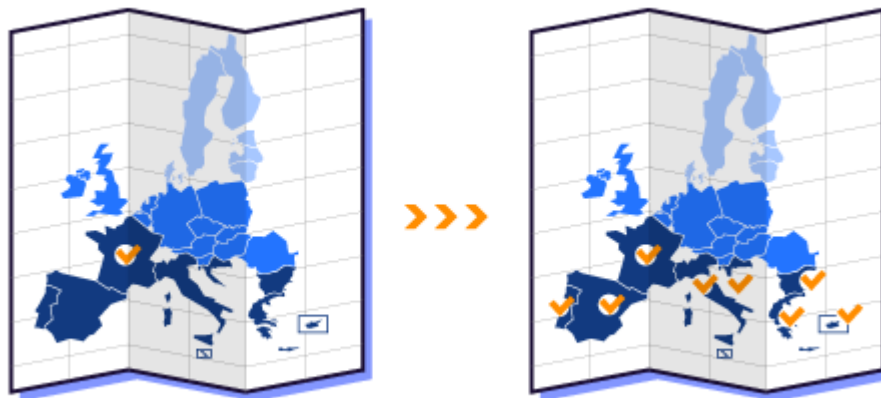
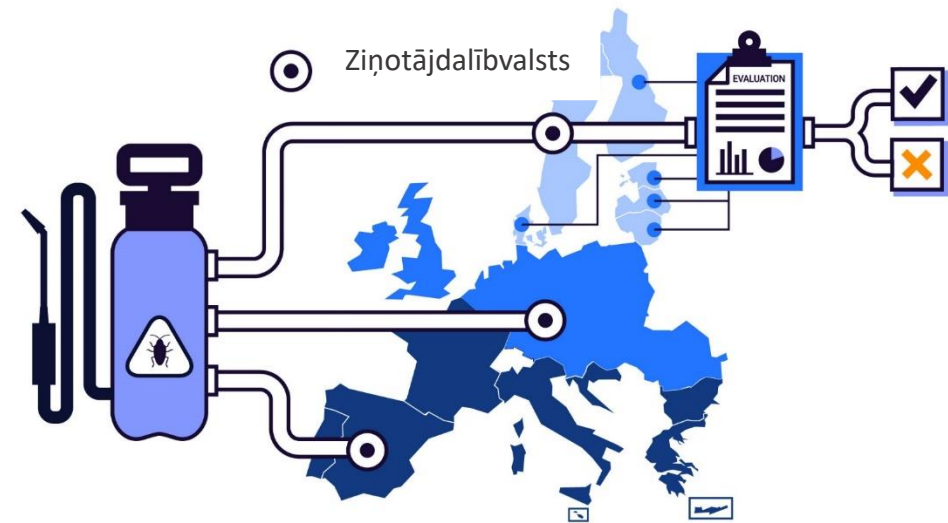
Šīs zonas ir paredzētas, lai vienkāršotu administratīvos procesus un apvienotu valstis ar līdzīgiem lauksaimniecības, augu veselības un vides apstākļiem.

- Ziemeļu
- Dienvidu
- Centrālā

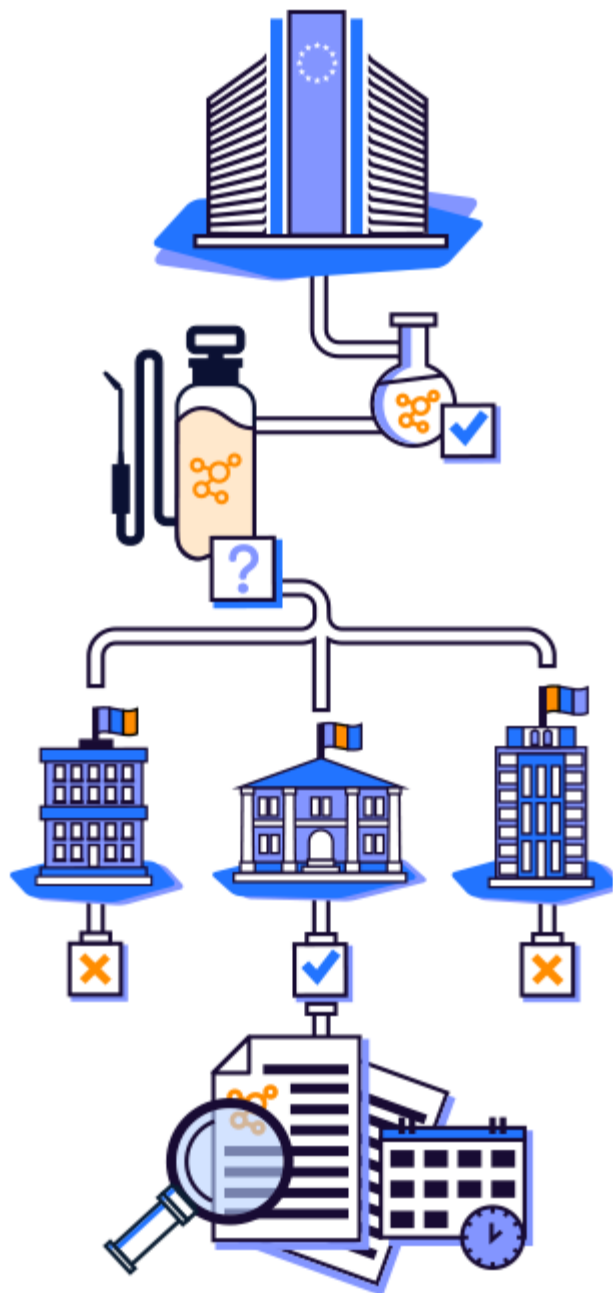

Augu aizsardzības līdzeklis ir jānovērtē vienā ES valstī (ziņotājdalībvalsts) no katras zonas, kur paredzēts to izmantot.

- Citas dalībvalstis zonas ietvaros var komentēt ziņotājdalībvalsts novērtējumu.
- Zonas ziņotājdalībvalsts pieņem lēmumu piešķirt vai noraidīt atļauju.
- Pārējās tās pašas zonas dalībvalstis pieņem lēmumu piešķirt vai noraidīt atļauju.

Ja augu aizsardzības līdzekli ir atļauts lietot vienā dalībvalstī, to var atļaut citās dalībvalstīs pēc savstarpējas atzīšanas procedūras.

Darbīgās vielas ir apstiprinātas ES līmenī, taču galaproduktus (augu aizsardzības līdzekļus) apstiprina nacionālās iestādes katrā ES valstī.

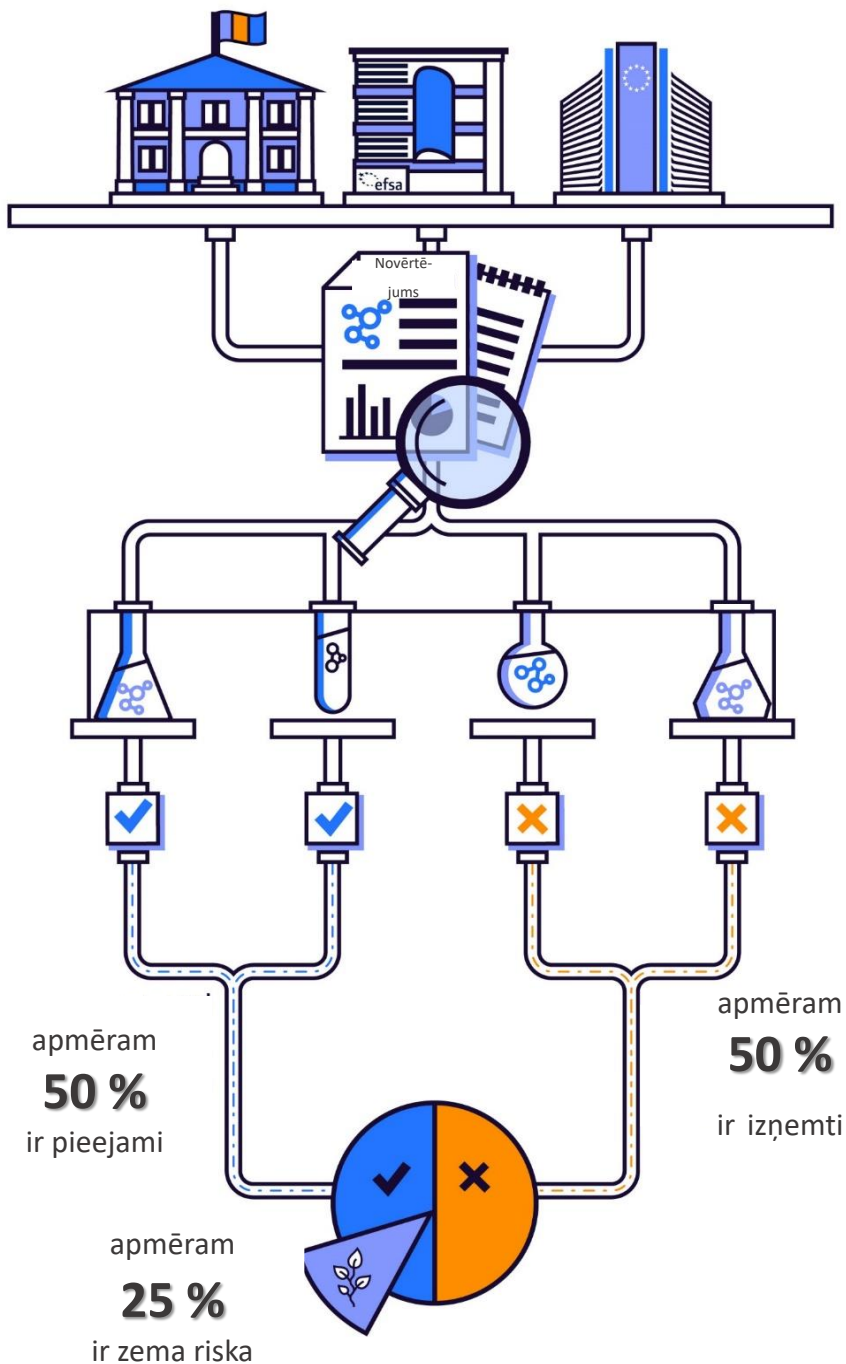
ES noteikumi ļauj dalībvalstīm atteikt vai ierobežot augu aizsardzības līdzekļu tirdzniecību,

pamatojoties uz lauksaimniecības un vides apstākļiem tās teritorijā.

Attiecībā uz apstiprinātajiem augu aizsardzības līdzekļiem dalībvalstīm ir jāuzrauga to pareiza lietošana saskaņā ar produkta marķējumu un jāuzrauga vide, lai kontrolētu, ka lietojums ir videi drošs. Komisija regulāri kontrolē tiesību aktu piemērošanu dalībvalstīs, veicot jebkuru nepilnību pārbaudi un publicējot revīzijas ziņojumus.

2
5

G
A
D
I

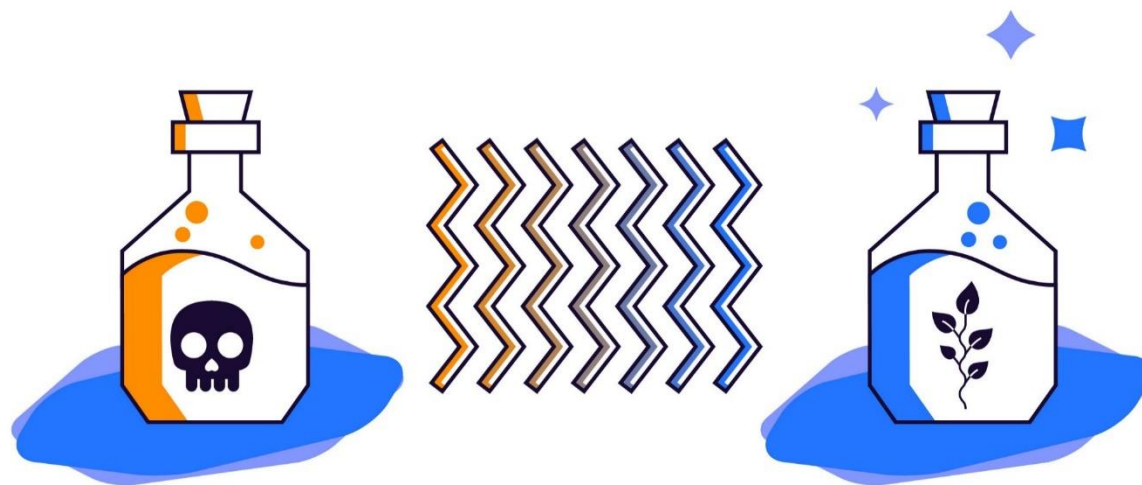

PĀRSKATĪŠANA

Apstiprinātās vielas regulāri tiek pārskatītas.

Pēdējo 25 gadu laikā ir veikta rūpīga pārbaude visām darbīgajām vielām, kas lietotas ES. Pārbaudē piedalījās Eiropas Komisija, EFSA un dalībvalstis. Rezultātā darbīgo vielu skaits augu aizsardzības līdzekļos ir samazinājies par vairāk nekā 50 %.

Pirms ES pārskatīšanas procesa sākuma tirgū bija vairāk nekā 1000 darbīgo vielu. Tagad ir pieejamas tikai apmēram 400, no kurām aptuveni 25 % ir mikroorganismi, kukaiņu feromoni un augu ekstrakti.

Daudzi augu aizsardzības līdzekļi, kurus lauksaimnieki regulāri izmantoja pirms 25 gadiem, vairs nav atļauti;

tie ir aizstāti ar drošākiem augu aizsardzības līdzekļiem vai ar neķīmiskām metodēm.

ZEMA RISKĀ ALTERNATĪVAS

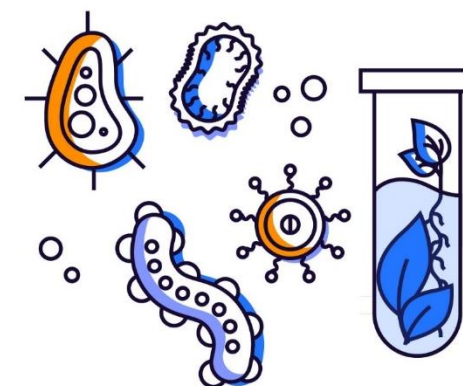
Vielas ir apstiprinātas kā zema riska vielas, ja tās atbilst īpašiem kritērijiem. Komisija nesen pārskatīja šos kritērijus, lai atvieglotu to identificēšanu. Lai tirgū ātrāk varētu nonākt augu aizsardzības līdzekļi, kas satur zema riska vielas, būtu nepieciešams izstrādāt ātrāku atļaujas piešķiršanas procesu.

Pēdējos gados jaunu darbīgo vielu jomā vērojama pieaugoša mikroorganismu un augu ekstraktu skaits tendence, kas veido aptuveni 50 % no pašreizējiem jaunu darbīgo vielu novērtējumiem.

Tuvākajā nākotnē ir sagaidāms, ka arvien vairāk un vairāk darbīgo vielu apstiprinās vai apstiprinās atkārtoti kā ZEMA RISKĀ darbīgās vielas.

Pateicoties nepārtrauktiem pētījumiem un prioritātes noteikšanai par labu bioloģiskajiem, nevis ķīmiskajiem preparātiem, kur vien tas iespējams, nākotnē varam sagaidīt vairāk pieejamu alternatīvu risinājumu kultūraugu aizsardzībai.

Visbeidzot, Komisija ir izveidojusi to vielu sarakstu, kuras dalībvalstīm būtu jāaizstāj ar mazāk toksiskām alternatīvām. Šīs vielas sauc par 'aizstājējvielām'.

AUGU AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻU LIETOŠANA

ES pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas direktīvā ir noteikti augu aizsardzības lietošanas noteikumi, lai samazinātu augu aizsardzības līdzekļu lietošanas riskus un ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, kā arī veicinātu alternatīvu pieeju vai tādu paņēmienu izmantošanu kā zema riska augu aizsardzības līdzekļi vai neķīmiskas alternatīvas.

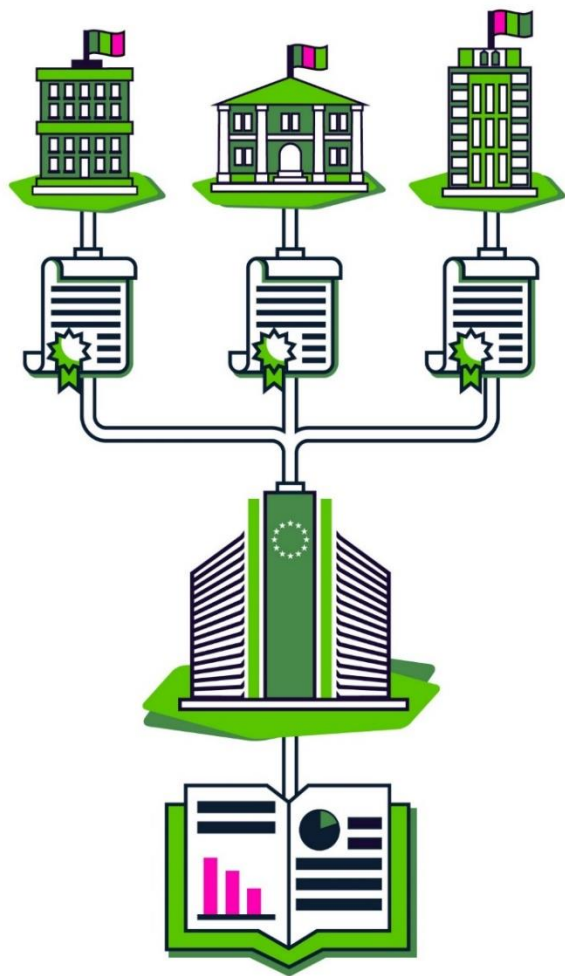
Tas ietver integrētās augu aizsardzības principu piemērošanu. Dalībvalstīm jātiecas kaitēkļu apkarošanā pēc iespējas mazāk izmantot ķīmiskās metodes un, kur vien iespējams, izvēlēties neķīmiskās metodes. Tas ietver integrētu augu aizsardzību, kā arī bioloģisko lauksaimniecību.

Kopējā bioloģiskās lauksaimniecības platība ES 28 valstīs 2015. gadā bija 11,1 miljons hektāru (6,4 % no kopējās izmantojamās aramzemes), un paredzams, ka nākamajos gados šis skaitlis pieaugs.

No 2010. līdz 2015. gadam bioloģiskā platība pieauga par 21 %.

Valsts iestādēm jāpielāgo nacionālā likumdošana, lai sasniegtu ilgtspējīgas lietošanas direktīvas mērķus.

Tās var brīvi izlemt, kā to sasniegt.

Komisija ir ziņojusi par ES valstu veiktajām darbībām, lai īstenotu šos juridiskos nosacījumus, un noteikusi turpmākās prioritātes pasākumiem, kas jāveic, lai uzlabotu pašreizējo situāciju.

GALVENĀS AKTIVITĀTES

drošai un ilgtspējīgai augu aizsardzības līdzekļu lietošanai ir:

Integrētā augu aizsardzība

Apmācības

Augu aizsardzības līdzekļu
iekārtu pārbaude

Samazināšana vai
aizliegšana

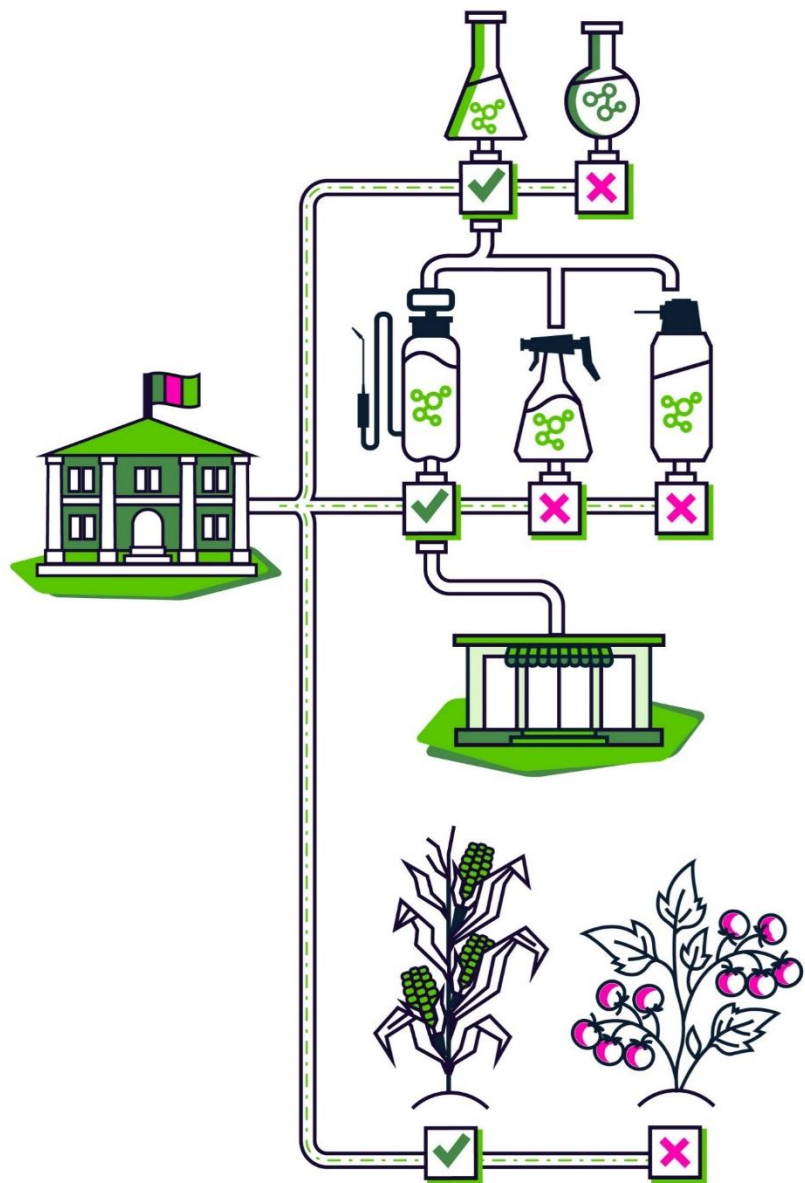
Aizliegums
smidzināšanai no gaisa

Informācijas un
izpratnes veicināšana

Nacionālais
rīcības plāns

ES VALSTU UZRAUDZĪBA

Valsts iestādes lemj, kādus produktus (AAL) var pārdot, kāds ir šo produktu sastāvs un kā tie jālieto. Valsts iestādes ir arī atbildīgas par noteikumu izpildi un uzraudzību, vai augu aizsardzības līdzekļi tiek lietoti pareizi.

**ES augu aizsardzības līdzekļu
normatīvo regulējumu sistēma ir
viena no stingrākajām pasaulē.**

PESTICĪDU ATLIEKVIELAS PĀRTIKĀ

"Pēdas", ko augu aizsardzības līdzekļi atstājuši apstrādātajos produktos, dēvē par atlikumiem. Pārtikas produktos atrodamo atliekvielu daudzumam jābūt patērētājam drošam un pēc iespējas zemākam. "Maksimālais atliekvielu līmenis" - jeb MAL - ir maksimālais pieļaujamais pesticīdu atliekvielu daudzums pārtikā vai barībā.

EFSA un Komisija šobrīd veic visaptverošu pašreizējo MAL pārskatīšanu, lai nodrošinātu, ka visi līmeņi atbilst jaunākajiem zinātnes sasniegumiem. Šajā pārskatā ir aplūkoti arī esošie starptautiskie standarti. Ja tie ir pieņemami, šādi starptautiskie standarti tiek pārņemti, lai atvieglotu tirdzniecību.

Pamatojoties uz EFSA zinātniskajiem ieteikumiem, Eiropas Komisija nosaka MAL visiem pārtikas produktiem. Tos var atrast [MAL datubāzē](#).

VIDĒJI VAIRĀK NEKĀ

80 000

pārtikas paraugu katru gadu tiek noteikti MAL.

Pēdējo 20 gadu laikā Eiropas iestādes (vispirms Komisija un kopš 2007. gada EFSA) ir publicējušas visaptverošu gada pārskatu par pesticīdu atliekvielu daudzumu pārtikā un barībā un Eiropas patērētāju pakļaušanu pesticīdu atliekvielām.

Ikgadējie ziņojumi liecina, ka lielākā daļa mūsu pārtikas (97 %) atbilst likumdošanā noteiktajām normām par atliekvielu daudzumiem. EFSA un Komisija sadarbojas, lai izstrādātu metodoloģiju dažādu atliekvielu kumulatīvās ietekmes novērtēšanai. Tas ļaus nākotnē uzlabot un pilnveidot augu aizsardzības līdzekļu riska novērtējumu.

Uzzināt vairāk?

Apskatiet:

Pesticides in the EU

Sustainable Use of Pesticides

